

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни «Аудит» для студентів напрямів
6.030502 – економічна кібернетика, 6.030504 – економіка
підприємства, 6.030508 – фінанси і кредит, 6.030509 – облік і
аудит

УДК 657 (07)

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Аудит» для студентів напрямів 6.030502 – економічна кібернетика, 6.030504 – економіка підприємства, 6.030508 – фінанси і кредит, 6.030509 – облік і аудит / Укл.: Н.Г. Шпанковська, І.М. Ізвєкова, Т.В. Акімова, Т.В. Кравченко. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 34 с.

Наведені загальні методичні вказівки до вивчення дисципліни «Аудит»; література, що рекомендується для поглибленого вивчення дисципліни; робоча програма та пояснення для опанування матеріалу з окремих тем дисципліни; контрольні завдання та методичні вказівки щодо їх виконання.

Призначена для студентів економічних спеціальностей заочної форми навчання.

Укладачі: Н.Г. Шпанковська, канд. екон. наук, доц.
І.М. Ізвєкова, канд. екон. наук
Т.В. Акімова, ст. викладач
Т.В. Кравченко, ст. викладач

Відповідальна за випуск В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.

Рецензент Д.Є. Козенков, канд. екон. наук, доц. (НМетАУ)

© Шпанковська Н.Г., Ізвєкова І.М.,
Акімова Т.В., Кравченко Т.В., 2015
© Національна металургійна
академія України, 2015

ВСТУП

В сучасних умовах в бухгалтерському обліку необхідно відображати повну і достовірну інформацію про майновий і фінансовий стан суб'єкта господарювання. Вона необхідна для прийняття управлінських рішень усіма зацікавленими учасниками ринкових відносин. З метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації відповідно з вітчизняним законодавством [1,3] в Україні здійснюється система незалежного фінансового контролю, провідне місце в якій належить аудиту. Його правові засади і основи регулювання визначаються Законом України «Про аудиторську діяльність» [1], згідно з яким аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам Міжнародних стандартів аудиту [2], законів України [1,3], Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [4,5,6], нормативів, постанов державних органів управління та інших правил.

Для оволодіння базовими теоретичними знаннями та набуття практичних навичок проведення аудиту фінансової звітності й виконання інших видів аудиторських послуг студентам економічних спеціальностей викладається дисципліна «Аудит», зміст якої базується на знаннях, отриманих студентом при опануванні таких дисциплін, як «Бухгалтерський облік», «Статистика».

У результаті вивчення цієї дисципліни студент повинен опанувати теоретичні засади функціонування аудиту, дослідити законодавчі акти та нормативно-інструктивні документи, що регламентують проведення аудиту, усвідомити основи методології та методики аудиту, отримати навички з організації та планування аудиторської перевірки, оформлення робочих та підсумкових документів аудитора.

Дисципліна «Аудит» складається за змістом з чотирьох частин. У першій частині розглядаються загальні теоретичні питання, присвячені сутності та предмету аудиту, регулюванню та інформаційному забезпеченню аудиторської діяльності. Друга частина містить питання щодо процесу планування аудиту. Третя присвячена теоретико-прикладним засадам здійснення аудиту фінансової звітності та надання інших видів аудиторських послуг. В четвертій розглядаються питання підведення підсумків аудиту та їх документального оформлення.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану дисципліна «Аудит» викладається для бакалаврів напрямів 6.030502 – економічна кібернетика, 6.030504 – економіка підприємства, 6.030508 – фінанси і кредит, 6.030509 – облік і аудит.

У навчальному процесі підготовки фахівців економічних спеціальностей дисципліна «Аудит» займає важливе значення, бо вона закладає теоретичні засади щодо опанування науковими категоріями аудиторської діяльності та формує її понятійний апарат.

При вивченні аудиту слід опанувати: сутність категорій аудиторської діяльності, її види, їх класифікацію та характерні особливості; визначити специфіку аудиту як підприємницької діяльності та необхідність її диверсифікації на сучасному етапі розвитку; усвідомити соціальну та екологічну спрямованість аудиту. Особливу увагу слід приділити забезпеченню незалежності та об'єктивності аудиторських оцінок, необхідності дотримання принципів аудиту та етичних норм; використанню міжнародних стандартів аудиту (МСА).

При самостійному вивченні тем дисципліни «Аудит» з урахуванням тісного зв'язку між його науковими категоріями, необхідно придбати вміння вибору системи методів і прийомів аудиту для вирішення аудиторських завдань і конкретних їх процедур.

Пам'ятаючи, що на підставі незалежної думки аудитора про достовірність, об'єктивність, законність складеної підприємством-клієнтом фінансової звітності її користувачі приймають економічно обґрунтовані управлінські рішення, аудитор при виконанні аудиторських робіт повинен аргументовано підтвердити свою думку комплексом робочої документації. Вона містить: аналітичні огляди; розрахунки рівня суттєвості, рівня ризику; оцінку тенденцій показників, структур і т.д.; запити аудитора та ін. Вони є аудиторськими доказами та базою для висловлення думки і надання аудиторського висновку відповідної форми.

Важливим етапом аудиторської перевірки є планування її проведення. Слід опанувати сутність та послідовність процесу планування, порядок складання загального плану і програми аудиту. Опанувавши методику експрес-аудиту, застосувати її для здійснення експрес-аудиту фінансової звітності

підприємства, обґрунтувавши вибір методів проведення експрес-аудиту.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Аудит» з вказівкою тем, що вивчаються, наведена в розділі 3.

Запорукою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими актами. Самостійну роботу потрібно вести систематично, за певним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в наступній послідовності:

- ознайомлення зі змістом теми за робочою програмою;
- вивчення відповідного розділу підручників і навчальних посібників, а також нормативно-правових актів, які регулюють питання, що розглядаються в даній темі;
- конспектування матеріалу, що вивчається;
- виконання індивідуального завдання.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи та методичні вказівки щодо їх виконання наведені у розділі 4.

Індивідуальне завдання повинно бути виконане і оформлене студентом відповідно до встановлених правил [24]. Контрольні роботи повинні бути зареєстровані в деканаті заочного факультету та на кафедрі обліку і аудиту.

По всіх незрозумілих питаннях студенти можуть одержати консультацію у викладачів кафедри. Після отримання перевіреної контрольної роботи від викладача необхідно врахувати всі виказані ним зауваження та внести необхідні виправлення.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

При вивченні дисципліни потрібно ознайомитися з законами, законодавчими актами і нормативними матеріалами з різних питань, що регламентують бухгалтерський облік, фінансову звітність та аудиторську діяльність в Україні, постійно стежити за змінами, доповненнями і новими положеннями, що друкуються в офіційній періодиці.

Нижче наводяться законодавча і нормативна база, підручники і навчальні посібники та ін., необхідні і достатні для вивчення дисципліни.

2.1. Основна література

1. Закон України від 22.04.1993 № 3125-XII «Про аудиторську діяльність» зі змін. та доп. // <http://zakon4.gov.ua/laws/show/3125-12>.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Частина 1 та 2. Видання 2013 р. // <http://apu.com.ua/msa?layout=edit&id=783>.

3. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зі змін. та доп. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73, зі змін. та доп. // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628 // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.

6. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 6-19, 21-35 зі змін. та доп. // http://www.balance.ua/ua./sai/sprav_info/psbu/.

7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

8. Шпанковська Н.Г., Король Г.О. Аудит. Розділ 1. Основні категорії аудиту. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2003. – 48 с.

9. Шпанковська Н.Г. Аудит. Розділ 2. Практичний аудит: Опорний конспект лекцій / Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2004. – 36 с.

10. Белуха Н.Т. Аудит: Учебник / Н.Т. Белуха. – К.: Знання, КОО, 2000. – 769 с.

11. Бутинець Ф.Ф. Аудит / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: Рута, 2002. – 672 с.

12. Кулаковська Л.П. Основи аудиту / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Пича. – Львів: Новий світ, 2002. – 504 с.

2.2. Додаткова література

До додаткової літератури відносяться джерела, призначені для більш поглибленого і розширеного вивчення дисципліни. До них відносяться наступні підручники, навчальні посібники та інші видання.

13. Усач Б.Ф. Аудит: Навчальний посібник / Б.Ф. Усач. – К.: Знання, 2003. – 22 с.

14. Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту: Підручник/ Б.Ф. Усач, З.О. Душко, М.М. Колос. – К.: Знання, 2006. – 295 с.

15. Подольский В.И. Компьютерный аудит / В.И. Подольский. – М.: Издательство ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с.

16. Подольский В.И. Аудит. Учебник / В.И. Подольский, А.А. Савин. – М.: Юрайт, 2013. – 592 с.

17. Виноградова М.О. Аудит [текст]: Навчальний посібник / М.О. Виноградова, Л.І. Жидеєва – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 654 с.

18. Утенкова К.О. Аудит: Навчальний посібник: рекомендовано МОН України / К.О. Утенкова. – К.: Алерта, 2011. – 408 с.

19. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: Навчальний посіб. / М.Ф. Огійчук, І.Т. Новікова, І.І. Рагуліна. – К.: Алерта, 2010. – 583 с.

20. Рядська В.В. Аудит: практикум / В.В. Рядська, Я.В. Петраков. - К.: Центр учбової літератури, 2009. – 464 с.

21. Періодичні видання: «“Баланс», «Бухгалтерський облік та аудит», «Все про бухгалтерський облік», «Фінанси України», «Бізнес», «Аудит і фінансовий аналіз», «Аудитор», «Бухгалтерія», «Підприємство, господарство і право», «Бізнес –консультант» та ін.

22. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности. – Харьков: Фактор, 2002. – 144 с.

23. Майбутнє – аудит: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференція (м. Кривий Ріг, 29 листопада 2014 р.): тези доповідей / редкол.: М.Л. Крапивко, В.Я. Нусінов. – Кривий Ріг, 2014. – 457 с.

24. Організація виконання кваліфікаційних робіт у Національній металургійній академії України: Навч. посібник / В.П. Іващенко, А.К. Тараканов, А.М. Должанський та ін. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. – 73 с.

3. РОБОЧА ПРОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО ТЕМАХ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність і предмет аудиту

Суть, значення та концепція аудиту в ринкових умовах. Мета, задачі та види аудиту. Предмет і об'єкти аудиту. Постулати та принципи аудиту. Способи його проведення.

У даній темі розглядаються сутність, значення та особливості аудиту як виду діяльності та науки. Треба проаналізувати хронологічні віхи його розвитку та становлення, що дозволить сформулювати уявлення про основні наукові категорії, котрі використовуються в понятійному апараті аудиту. Відправним моментом є їх тісний зв'язок з філософськими категоріями, які є основою будь-якого наукового дослідження. Такий підхід дає можливість проникати до суті аудиторської діяльності, виявляти зв'язки між елементами, а також узагальнювати одержані аналітичні дані, виявляти причини та наслідки змін, щоб активно впливати на розвиток системи бухгалтерського обліку, фінансової звітності підприємства–клієнта та на поліпшення його фінансового стану. Також слід звернути увагу на співвідношення понять «аудит» та «аудиторська діяльність» й усвідомити сутність послуг, супутніх аудиту, та визначити їх види та особливості.

Необхідно усвідомити, що аудит є прикладною наукою, тому його результати повинні бути конкретними і кількісно визначеними. Роль аудиту обумовлюється місцем, яке він посідає у системі менеджменту: з одного боку аудит – самостійна конкретна функція управління, а з другого боку аудит – підфункція основної функції менеджменту – контроль. На його основі користувачі інформації приймають фінансові управлінські рішення.

Слід уявити сутність і зв'язки між категоріями аудиту: предмет, об'єкт, суб'єкт. Необхідно звернути увагу на особливості проведення аудиту різними суб'єктами та на відмінності між цими видами аудиту. При розгляданні аудиту як науки слід усвідомити її ціль, зв'язки між нею та завданнями. Особливу увагу слід звернути на постулати та принципи аудиту.

Література: [1,2,8,10,12-14,18].

Тема 2. Регулювання аудиторської діяльності

Права та обов'язки аудиторів. Сертифікація незалежних аудиторів. Аудиторські фірми та їх звітність. Аудиторська Палата України та її функції. Професійні організації аудиторів.

У даній темі розглядається загальна система організації фінансового контролю в Україні, її структура, зв'язки між її елементами, їх основні функції, а також місце незалежного аудиторства в ній. Треба дослідити, які права при здійсненні своєї професійної діяльності має аудитор та які обов'язки на нього покладаються, тому що саме додержання прав та обов'язків аудитора забезпечує надання аудиторських послуг належного рівня якості. Також слід звернути увагу, що за неналежне виконання своїх обов'язків аудитор несе відповідальність, та усвідомити її розмір та характер.

Слід дослідити вимоги, яким повинна відповідати особа, для того щоб отримати статус аудитора. Для підтвердження професійного рівня потенційних незалежних аудиторів здійснюється їх сертифікація шляхом складання кваліфікаційного іспиту. При цьому треба звернути увагу на види сертифікатів аудитора, які видаються на території України, та процедуру їх отримання. Особи, які отримали сертифікат, мають право здійснювати аудиторську діяльність в якості незалежних аудиторів, а також мають право створювати аудиторські фірми. Студент повинен дослідити умови, яких необхідно додержуватися при створенні аудиторської фірми, основи організації аудиторської діяльності та розподілу функцій між працівниками фірми, а також порядок підготовки її звітності.

Необхідно проаналізувати норми чинного в Україні законодавства щодо запровадження, здійснення, удосконалення та регулювання аудиторської діяльності. Треба визначити, які форми організації аудиторської діяльності існують, які державні органи здійснюють регулювання та контроль фізичних та юридичних осіб, що займаються аудиторською діяльністю.

Література: [1,2,8,10,12-14,21].

Тема 3. Інформаційне забезпечення аудиторської діяльності

Інформаційні потреби та інформаційна база аудиту. Джерела інформації та вимоги до неї. Класифікація інформації в аудиторській діяльності.

Важливим питанням розгляду змісту аудиту та аудиторської діяльності є усвідомлення сутності їх інформаційного та методичного забезпечення.

Після вивчення цієї теми студент повинен знати, що для досягнення мети аудиту аудитор повинен зібрати, обробити, систематизувати, узагальнити, проаналізувати інформацію та підготувати аудиторські свідчення, які допоможуть йому обґрунтувати свою думку щодо достовірності фінансової звітності та якості ведення бухгалтерського обліку. Слід вказати, що якість аудиторських свідчень не залежить від їх кількості. Якість отриманих свідчень характеризується їх достовірністю та релевантністю (доречністю). Достовірність свідчень у міжнародній практиці аудиту пов'язують з незалежністю джерел інформації. Також студент повинен ознайомитися з Міжнародними стандартами аудиту (МСА). Вони визначають основні вимоги щодо проведення аудиторських перевірок, зміст та правила оформлення обов'язкових документів та ін. Також необхідно дослідити, які різновиди інформації використовуються в аудиторській діяльності.

Література: [1-6,8,10,11,13,14,16].

Тема 4. Аудиторська етика

Поняття аудиторської етики. Фундаментальні принципи аудиторської етики. Кодекс професійної етики аудитора

Слід відмітити важливість розгляду питань аудиторської етики та її фундаментальних принципів. Професійна етика аудитора гарантує надання якісних аудиторських послуг, оскільки спрямована на формування моральних вимог, категорій та норм поведінки осіб, які мають відношення до аудиторської діяльності. Саме етична поведінка аудиторів створює передумови для підвищення іміджу професії, підтримання їх репутації, уникнення випадків шахрайства, формування позитивної громадської думки та високого рівня довіри до аудиторської діяльності.

Для глибинного розуміння поняття аудиторської етики необхідно виявити принципи аудиторської етики та усвідомити сутність кожного з них,

використовуючи Кодекс професійної етики аудитора, а також цілі, які досягаються при дотриманні цих принципів.

Література: [1,2,7-12,13,14,21].

Тема 5. Критерії оцінювання фінансової звітності

Критерії достовірності фінансової звітності. Мета і задачі перевірки та оцінки фінансової звітності. Огляд фінансової звітності, його мета та особливості.

При вивченні цієї теми необхідно визначитися з особливостями методики аудиту фінансової звітності підприємств. Для цього треба проаналізувати існуючі форми фінансової звітності, які заповнюються підприємствами, розглянути та сформулювати критерії достовірності фінансової звітності, встановити способи аудиту фінансової звітності, виявити класифікаційні ознаки та конкретні види таких способів.

На основі визначених засобів аудиту фінансової звітності слід проаналізувати існуючі методи та прийоми, опанувати їх сутність і вміти вибрати ті, які можливо застосовувати для проведення аудиту фінансової звітності підприємств. Для усвідомлення сутності, сфери використання та практичної цінності конкретних методів та прийомів аудиту фінансової звітності слід виявити ознаки для їх класифікації.

Література: [1-6,10-12,17,21].

Тема 6. Аудиторський ризик і суттєвість

Поняття суттєвості в аудиті. Межа суттєвості. Аудиторський ризик та його складові. Операційна модель аудиторського ризику. Основні фактори, що впливають на аудиторський ризик.

У даній темі розглядаються питання щодо оцінки ризиків, пов'язаних з проведенням аудиту, а також проблеми визначення значущості помилок, що можуть бути виявлені аудитором під час перевірки. Треба визначити зміст понять «суттєвість» та «рівень суттєвості», усвідомити важливість та практичну цінність застосування такої наукової категорії у діяльності аудитора. Необхідно сформулювати послідовність визначення рівня суттєвості та його застосування

при формуванні думки аудитора щодо значущості виявлених помилок.

Слід звернути увагу на питання оцінки аудиторського ризику, для чого необхідно розглянути його складові (властивий ризик, ризик системи внутрішнього контролю, ризик невиявлення) та особливості математичної оцінки. Крім того, треба проаналізувати існуючі моделі для розрахунку аудиторського ризику та його складових. Для формування більш поглибленого усвідомлення сутності категорії аудиторського ризику необхідно проаналізувати основні фактори, що можуть вплинути на його значення.

Література: [2, 8-12,18-20].

Тема 7. Оцінювання системи внутрішнього контролю

Складові елементи системи внутрішнього контролю на підприємстві. Методи дослідження й оцінювання системи внутрішнього контролю. Взаємодія внутрішнього контролю та незалежного аудиту.

Після вивчення теми студент повинен усвідомлювати, що оцінювання системи внутрішнього контролю здійснюється з метою оптимізації обсягу, змісту та послідовності виконання процедур незалежного аудиту. Від результатів оцінки ефективності системи внутрішнього контролю на підприємстві залежить необхідність дублювання контрольних процедур суб'єктами незалежного аудиту. Для того, щоб оцінити ефективність системи внутрішнього контролю, спочатку необхідно усвідомити складові елементи цієї системи (середовище контролю, систему бухгалтерського обліку та незалежні процедури перевірки) та надати їх характеристику.

При вивченні цієї теми студенту необхідно опанувати методи дослідження й оцінювання системи внутрішнього контролю, області їх використання, переваги та недоліки, звернувши особливу увагу на комплексний, системний підхід до їх вибору та застосування. Так, слід звернути увагу на особливості використання таких методів як опитування персоналу; спостереження; запит до попереднього аудитора та третіх осіб (банків, партнерів по бізнесу та ін.); ознайомлення з документами управлінського обліку; вивчення документів попереднього дослідження замовника; вивчення результатів ревізій і перевірок всіх органів контролю; тестування та ін.

Література: [1,2,9,16,17,19,20].

Тема 8. Планування аудиту

Основні етапи аудиту, їх сутність, мета та особливості. Попереднє ознайомлення з бізнесом клієнта. Складання плану аудиторської перевірки. Програма аудиту.

Після вивчення цієї теми студент повинен засвоїти всі етапи аудиторської перевірки, їх послідовність. Необхідно уявити, що планування аудиту є дуже важливою і першою стадією процесу самого аудиту. В свою чергу, планування аудиту можна представити із шести основних етапів: попереднє планування; збір загальних відомостей; збір інформації про правові зобов'язання клієнта; оцінка суттєвості помилок, аудиторського ризику, ризику для бізнесу і господарського ризику; ознайомлення з системою господарського контролю і оцінка ризику контролю; розробка загального плану аудиту і програми аудиту.

Необхідно усвідомити важливість попереднього ознайомлення з бізнесом клієнта, оскільки від специфіки діяльності підприємства та особливостей, обумовлених нею, залежить хід та якість подальшої незалежної перевірки. Також слід ознайомитися з особливостями документального оформлення планування аудиторської перевірки, а саме складанням загального плану аудиту, деталізація якого приводиться в програмі аудиторської перевірки.

Література: [2,8-11,13-14].

Тема 9. Аудиторські докази.

Поняття аудиторських доказів. Види та джерела аудиторських доказів. Методи отримання аудиторських доказів. Фіксація та зберігання аудиторських доказів.

Студент під час вивчення даної теми повинен усвідомити сутність терміну докази, його трактування та значення в аудиторській діяльності. Слід розібратися, в якому вигляді можуть надаватися аудиторські докази, вивчити джерела їх отримання та різновиди. Так, відповідно до правил подачі інформації, передбачених чинним законодавством, докази поділяють на прямі та непрямі; в залежності від джерела одержання інформації аудиторські докази можуть бути внутрішніми, зовнішніми та змішаними (комбінованими); в залежності від їх актуальності та переконливості розрізняють релевантні та нерелевантні докази. Необхідно визначитися, які фактори впливають на

переконливість доказів, та дослідити методи їх отримання, що найчастіше застосовуються в аудиторській практиці. Крім того, необхідно усвідомити яким чином здійснюється фіксація та зберігання аудиторських доказів.

Література: [2,10,12,14,18].

Тема 10. Робочі документи аудитора

Поняття робочих документів аудитора та мета їх складання. Вимоги до робочого документа аудитора та його структура. Види та склад робочих документів аудитора. Аудиторське досьє.

Міжнародні стандарти аудиту (МСА) передбачають складання робочих і підсумкових документів і регламентують форму, склад і зміст аудиторських висновків.

Необхідно усвідомити, що робочі документи – це записи, де аудитор фіксує використані процедури, тести, отриману інформацію і відповідні висновки, зроблені під час аудиту. Робочі документи повинні містити всю інформацію, яку аудитор визнає важливою для правильного виконання перевірки і яка повинна підтвердити представлені підсумки. Після вивчення даної теми студент повинен добре орієнтуватися у видах робочих документів (лист-зобов'язання, робочий план і програма аудиторської перевірки, журнал групування і систематизації результатів аудиту та ін.), знати їх призначення, зміст і порядок оформлення та вміти їх складати. Крім того, потрібно дослідити склад, види та особливості складання аудиторських досьє, в яких аудитор зберігає отримані та складені в ході перевірки робочі документи.

Література: [2,8-10,12,16].

Тема 11. Аудиторська вибірка

Сутність аудиторської вибірки. Підходи до перевірки сукупності елементів та умови їх застосування. Методи та прийоми здійснення аудиторської вибірки, їх переваги та недоліки.

При ознайомленні з даною темою необхідно усвідомити, що сутність аудиторської вибірки полягає у застосування аудиторських процедур до менш ніж 100% елементів в межах сукупності, яка стосується аудиту, таким чином, щоб усі одиниці вибірки мали шанс бути відібраними для того, щоб

забезпечити аудитора обґрунтованою основою, завдяки якій будуть зроблені висновки про всю сукупність.

Студенту слід розглянути існуючі підходи до перевірки сукупності елементів, а також дослідити доречність застосування кожного з них при проведенні аудиторських перевірок.

Оскільки прийоми аудиторського вибіркового дослідження є дуже різноманітні, а їх визначення у різних джерелах – не однозначні, доцільно приділити особливу увагу їх систематизації та узагальненню, а також дослідити переваги та недоліки застосування кожного з існуючих прийомів здійснення аудиторської вибірки.

Література: [2,10,13,14,17].

Тема 12. Аудит фінансової звітності

Мета і задачі аудиту фінансової звітності. Методика проведення аудиту фінансової звітності. Особливості аудиторної перевірки основних фінансових звітів. Експрес-аудит фінансової звітності.

При вивченні даної теми необхідно пригадати склад, структуру та призначення основних компонентів фінансової звітності для визначення в подальшому особливостей їх перевірки. Далі необхідно усвідомити, що метою аудиту фінансової звітності є висловлення незалежної думки аудитором щодо її достовірності, повноти та відповідності в усіх суттєвих аспектах законодавчо-нормативним актам та вимогам щодо ведення бухгалтерського обліку. Виходячи з наведеної мети необхідно дослідити задачі аудиту фінансової звітності, на підставі яких студент повинен сформулювати основні напрями перевірки та визначитися з інформаційною базою аудиту.

Необхідно опанувати особливості аудиту основних фінансових звітів підприємства, його послідовність, розповсюджені помилки та порушення в їх обліку та їх виправлення. У зв'язку з тим, що баланс підприємства відображає фактичний стан його майна і джерел їх фінансування, важливим аспектом діяльності аудитора є власне аудит статей активу і пасиву балансу. Від незалежних аудиторських організацій вимагається особлива увага щодо перевірки основних засобів, виробничих запасів, грошових коштів та дебіторської заборгованості. В аудиті пасивів особливу увагу слід приділити перевірці капіталу, нерозподіленому прибутку (непокритому збитку),

довгострокових і поточних зобов'язань. Слід приділити увагу аналітичним процедурам з оцінки структур балансу і фінансових результатів, співвідношенням між показниками та відповідності їх нормативам.

Аудитор повинен забезпечити надання впевненості користувачам фінансової звітності щодо фінансових результатів, отриманих підприємством. Тому аудиторській перевірці підлягають не тільки фінансові результати від усіх видів діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової), а й усі показники-чинники цих результатів та узгодженість їх змінення у динаміці. Чинниками фінансових результатів є доход (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг) і витрати. Тому слід також опанувати особливості аудиту: готової і реалізованої продукції у натуральному і вартісному виразі; витрат і собівартості продукції. Студенти повинні опанувати методики експрес-аудиту та поглибленого аудиту фінансової звітності, навчитися складати ліквідний баланс і оцінювати здатність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання.

Література: [1,3-5,9,12,14,19].

Тема 13. Внутрішній аудит

Мета і задачі внутрішнього аудиту. Сутність, об'єкти, суб'єкти внутрішнього аудиту. Особливості внутрішнього аудиту. Професійні вимоги до внутрішніх аудиторів.

При вивченні цієї теми необхідно дослідити особливості господарського контролю, який здійснюється керівниками (власниками) підприємств згідно з діючим законодавством. Особливістю внутрішнього контролю є те, що він виконується працівниками апарату управління, до функцій яких належать систематичний оперативний і поточний контроль за операційною, інвестиційною і фінансово-господарською діяльністю підприємства та його підрозділів. За результатами контрольних перевірок керівництво підприємства приймає рішення про усунення причин, що негативно впливають на діяльність підприємства. Крім того, в темі підлягає засвоєнню питання раціональної організації аудиторської діяльності. Від оптимального розподілу функцій, наукової організації праці аудиторів багато в чому залежить кінцевий результат роботи аудиторської фірми. Доцільно ознайомитися зі структурою та змістом положень про контрольні служби та посадових інструкцій аудиторів з внутрішнього аудиту, в яких докладно наведені їхні обов'язку, права,

відповідальність і професійні вимоги до внутрішніх аудиторів.

Література: [2,14,17,20].

Тема 14. Аудиторський висновок та інші підсумкові документи аудитора.

Призначення аудиторського висновку. Структура аудиторського висновку. Види аудиторського висновку. Аудиторський звіт.

Аудиторський висновок є підсумковим документом і розрахований на широке коло користувачів. Його основні елементи та їх зміст визначаються МСА. Крім того, слід уявити, що аудиторський висновок розрахований на широке коло користувачів і його суттєві елементи визначаються міжнародними стандартами аудиту, а також міжнародною і національною практикою. Таким чином, дуже важливо навчитися правильно складати стандартний аудиторський висновок і орієнтуватися в його структурі, видах, засвоїти їх особливості, переваги, недоліки та шляхи їх усунення, а також області використання.

Окрім аудиторського висновку за заключному етапі аудиту складається такий підсумковий документ як аудиторський звіт, який містить узагальнення результатів проведеної перевірки з роз'ясненням виявлених порушень, відхилень та помилок, з детальним описом стану бухгалтерського обліку, оцінкою достовірності фінансової звітності та законності господарських операцій. Студентові необхідно усвідомити важливість та трудомісткість складання даного документа, його зміст та структуру.

Вид і структура підсумкових документів при наданні послуг, які супутні аудиту, узгоджуються з клієнтом. Це може бути звіт, довідка та ін.

Література: [2,9-11,13].

Тема 15. Підсумковий контроль

Завершення аудиторської перевірки. Використання результатів аудиторської перевірки. Подальші події та оцінка їх аудитором. Контроль якості аудиту. Зовнішній контроль якості роботи аудиторів.

При ознайомленні з даною темою необхідно усвідомити, що на завершальному етапі результати аудиторської перевірки оформлені у вигляді аудиторського звіту та аудиторського висновку передаються замовникові

аудиту, а всі документи, зібрані в ході аудиторської перевірки та підшиті в аудиторське дос'є, здаються до архіву аудиторської фірми, де зберігаються в повній конфіденційності, допоки не стече термін позовної давнини. Крім того, на даному етапі складається остаточний кошторис витрат на проведення аудиту та здійснюється остаточний розрахунок між замовником аудиту та аудиторською фірмою.

Студент повинен усвідомити, що, ознайомившись з результатами проведеної аудиторської перевірки, керівництво підприємства-клієнта повинно відреагувати на виявлені порушення, помилки та факти шахрайства, якщо такі мали місце, управлінськими рішеннями щодо ліквідації цих негативних явищ та попередження їхньої появи у майбутньому. Результати аудиторської перевірки, як правило, попередньо обговорюються трудовим колективом підприємства, а потім видаються відповідні накази та розпорядження.

Контроль якості аудиту здійснюється з метою підвищення престижу аудиторської професії шляхом забезпечення високої якості послуг, які надаються. Якість аудиторських послуг контролюється з боку самої аудиторської фірми шляхом здійснення контролю основного аудитора за роботою своїх асистентів, контролю за роботою аудитора з боку адміністрації, контролю адміністрації фірми за кваліфікаційним рівнем персоналу та дотриманням ним етичних норм.

Зовнішній контроль якості роботи аудиторів здійснюється Аудиторською палатою України з метою отримання обґрунтованої впевненості, що політика і процедури, що застосовує аудиторська фірма, є відповідними та дотримуються на практиці.

Література: [2,17,20,21].

Тема 16. Шахрайство та помилки

Основні причини виникнення помилок у фінансовій звітності. Поняття шахрайства та його відмінності від помилок. Основні ознаки шахрайства та шляхи їх виявлення.

При вивченні цієї теми необхідно дослідити основні причини, внаслідок яких виникають помилки в фінансовій звітності, та визначити їх потенційний вплив на достовірність фінансової звітності.

Основними причинами виникнення помилок фінансової звітності є свідомі й несвідомі дії посадових осіб підприємства, що підлягає перевірці. Свідомі дії призводять до обману держави чи власників підприємств, а несвідомі можуть бути наслідком недобросовісного ставлення до виконання службових обов'язків під час підготовки інформації, що може призвести до виникнення перекручень, які можна назвати помилками.

Крім того, необхідно усвідомити, що шахрайство – це свідомо неправильне відображення і представлення даних обліку і звітності службовими особами і керівництвом підприємства, а також дослідити, в чому полягають відмінності між шахрайствами та помилками, які основні їх ознаки.

Література: [2,11,18,21].

Тема 17. Аудиторські послуги, їх об'єкти та види

Структура аудиторської діяльності. Поняття аудиторських послуг та їх види. Мета і об'єкти аудиторських експертиз, консультацій і робіт.

При ознайомленні з даною темою необхідно усвідомити, що аудиторська діяльність передбачає не тільки проведення аудиторськими фірмами незалежних перевірок, а й надання послуг, супутніх аудиту. Аудиторські послуги – це послуги, які зможуть надаватися у формі аудиторських перевірок та пов'язаних з ними експертиз, консультацій з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних та юридичних осіб. В рамках даної теми студентові необхідно розглянути всі види аудиторських послуг, а також визнатися з метою та об'єктами аудиторських експертиз, консультацій та робіт.

Література: [2,8,10-11,13-14].

Тема 18. Спеціальний аудит

Мета і задачі спеціального аудиту. Сутність, об'єкти, суб'єкти спеціального аудиту. Особливості спеціального аудиту.

Метою проведення спеціального аудиту є висловлення думки аудитора щодо визначеного об'єкта перевірки. В кожному конкретному випадку мета аудиту конкретизується в залежності від визначеного замовником та

погодженого з аудитором об'єкту перевірки, яким можуть виступати окремі рахунки, статті, принципи формування показників та ін. Завдання спеціального аудиту також безпосередньо пов'язані з об'єктами перевірки. Найчастіше завданнями перевірки є підтвердження повноти та відповідності окремих показників, достовірності їх відображення згідно з встановленими нормативами, законності та обґрунтованості їх формування.

Студенту необхідно усвідомити, що аудитор повинен проводити спеціальний аудит і висловлювати свою думку лише з питань, що входять до його компетенції. Це відноситься й до екологічного аудиту, який останнім часом набуває все більшої актуальності в умовах вітчизняних підприємств.

Особливості проведення спеціального аудиту обумовлені необхідністю висловлення незалежної думки аудитора не щодо стану фінансової звітності в цілому, а щодо окремих показників діяльності або господарських процесів на підприємстві. Крім того, особливості аудиту можуть обумовлюватись організаційно-правовою формою організації підприємства замовника.

Література: [2,18,19,23].

Тема 19. Автоматизація та комп'ютеризація аудиту

Використання комп'ютерних систем в аудиторській діяльності. Аналіз систем електронної обробки даних клієнта. Застосування комп'ютерних програм контролю і тестування.

В умовах жорсткої конкуренції на ринку аудиторських послуг все більшої актуальності набуває використання в аудиторській діяльності комп'ютерних систем, що сприяє скороченню витрат робочого часу аудиторів й тим самим зменшує витрати замовника на проведення аудиту. Крім того, автоматизація аудиту дозволяє оптимізувати методологію аудиту, формалізувати основні аудиторські процедури та підвищити контроль якості аудиту.

Студентам при дослідженні даної теми необхідно дослідити вітчизняну та закордонну практику застосування різних програмних продуктів для автоматизації аудиторських перевірок.

Література: [2,15,19,23].

Тема 20. Перспективи розвитку аудиту

Основні напрямки розвитку аудиторської діяльності. Підвищення якості аудиту. Удосконалення стандартів аудиту.

При дослідженні даної теми необхідно усвідомити основні напрямки розвитку аудиторської діяльності: удосконалення методологічних основ, оскільки в Україні відчувається брак вітчизняної спеціальної літератури та докладних розробок щодо проведення аудиту; зміцнення довіри до аудиторської діяльності шляхом підвищення якості аудиту; розробка чітко регламентованих і закріплених на державному рівні стандартів аудиту.

Оскільки розробка стандартів аудиторської діяльності ґрунтувалася на зарубіжному досвіді, зокрема на Міжнародних стандартах аудиту, які на сьогоднішній день носять лише рекомендаційний характер, виникає потреба в удосконаленні стандартів з урахуванням сучасного стану аудиту, проблем економіки, а також законодавства України.

Література: [2,8,10,23].

4. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

З дисципліни «Аудит» передбачено виконання контрольної роботи, що дозволить сформувати у студентів практичні навички щодо проведення аудиторської перевірки фінансової звітності на підприємстві.

4.1. Вибір варіанта

Вибір варіанта роботи студентом проводиться відповідно до двох останніх цифр номера його залікової книжки. Наприклад, якщо номер залікової книжки студента Іванова І.В. складає 190481, то номер варіанта контрольної роботи - №81.

4.2. Вихідні дані

Базові вихідні дані для всіх варіантів завдань надані у таблицях 4.1-4.3.

Таблиця 4.1

Вихідні дані для перевірки балансу на 31 грудня 20__ року, грн

Види активів і пасивів	Сума, грн	
	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду
1. Нематеріальні активи (первісна вартість)	1960,00	1960,00
2. Амортизація нематеріальних активів	698,00	698,00
3. Незавершені капітальні інвестиції	29510,00	27810,00
4. Основні засоби (первісна вартість)	126780,00	136980,00
5. Знос основних засобів	55137,00	64697,00
6. Сировина та матеріали	88340,00	92540,00
7. Незавершене виробництво	23790,00	30489,44
8. Готова продукція	57340,00	87010,00
9. Залишок грошових коштів на поточному рахунку в національній валюті	670000,00	678858,28
10. Залишок грошових коштів в касі підприємства в національній валюті	5000,00	5000,00
11. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	36000,00	36000,00
12. Дебіторська заборгованість за виданими авансами	68000,00	18000,00
13. Поточні фінансові інвестиції	27400,00	27400,00
14. Зареєстрований (пайовий) капітал	126980,00	126980,00
15. Додатковий капітал	9470,00	9470,00
16. Нерозподілений прибуток	671000,00	529943,76
17. Довгострокові кредити банків	130000,00	110000,00
18. Короткострокові кредити банків	50540,00	140540,00
19. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	42840,00	49340,00
20. Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом		7201,48
21. Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	24901,00	76166,68
22. Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	22554,00	27010,80

Таблиця 4.2

Баланс підприємства на 31 грудня 20__ року, тис. грн

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1262,00	1262,00
первісна вартість	1001	1960,00	1960,00
накопичена амортизація	1002	(698,00)	(698,00)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	29510,00	27810,00
Основні засоби	1010	71643,00	72283,00
первісна вартість	1011	126780,00	136980,00
знос	1012	(55137,00)	(64697,00)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	102415,00	101355,00
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	169470,00	210039,44
<i>Виробничі запаси</i>	1101	88340,00	92540,00
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	23790,00	30489,44
<i>Готова продукція</i>	1103		87010,00
<i>Товари</i>	1104	57340,00	
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	36000,00	36000,00

Продовження таблиці 4.2

1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	68000,00	18000,00
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160	27400,00	27400,00
Гроші та їх еквіваленти:	1165	675000,00	683858,28
Готівка	1166	5000,00	5000,00
Рахунки в банках	1167	670000,00	678858,28
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	975870,00	975297,72
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	1078285,00	1076652,72
Пасив	Код	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	126980,00	126980,00
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	9470,00	9470,00
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	671000,00	529943,76
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	807450,00	666393,76

Продовження таблиці 4.2

1	2	3	4
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	130000,00	110000,00
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	130000,00	110000,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	50540,00	140540,00
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610		
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	42840,00	49340,00
розрахунками з бюджетом	1620		7201,48
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	24901,00	76166,68
розрахунками з оплати праці	1630		27010,80
за розрахунками з учасниками	1640	22554,00	
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	140835,00	300258,96
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	1078285,00	1076652,72

Таблиця 4.3

Журнал господарських операцій за грудень 20__ року

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	дебет	кредит	
1	2	3	4
1. Отримано від продавця виробниче обладнання	152	631	7500,00
2. Відображена сума ПДВ, що виникає при купівлі виробничого обладнання	641	631	1500,00
3. Сплачено продавцю за виробниче обладнання	631	311	7500,00
4. Отримано послуги з транспортування придбаного виробничого обладнання від транспортної компанії	153	631	1000,00
5. Відображена сума ПДВ, що виникає при отриманні послуг з транспортування придбаного виробничого обладнання	641	631	200,00
6. Сплачено транспортній компанії за послуги з транспортування виробничого обладнання	631	311	1200,00
7. Введено в експлуатацію виробниче обладнання	103	152	10200,00
8. Сплачено постачальнику аванс за матеріали	311	371	25000,00
9. Відображена сума податкового кредиту з ПДВ, що виникає при попередній сплаті за матеріали	641	644	5000,00
10. Надійшли від постачальника матеріали, за які було раніше сплачено	203	631	25000,00
11. Зарахована сума податкового кредиту з ПДВ, що виникає при попередній сплаті за матеріали постачальнику	641	631	5000,00
12. Проведено взаємозалік заборгованостей за матеріали	631	371	25000,00
13. Відпущено матеріали у виробництво	23	203	20800,00
14. Повернуто банку короткостроковий кредит	601	311	10000,00
15. Нарахована заробітна плата:			
а) працівникам виробництва;	23	661	24400,00
б) загальновиробничому персоналу;	91	661	38500,00
в) адміністративному персоналу;	92	661	42300,00

Продовження таблиці 4.3

1	2	3	4
г) працівникам відділу збуту	93	661	18600,00
16. Нараховане відрахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з заробітної плати (36,76%):			
а) працівників виробництва;	23	651	8969,44
б) загальновиробничого персоналу;	91	652	14152,60
в) адміністративного персоналу;	92	653	16849,48
г) працівників відділу збуту	93	654	6837,36
17. Утримано із заробітної плати персоналу суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (3,6%)	23, 91, 92, 93	651	4456,8
18. Утримано із заробітної плати персоналу підприємства суму податку з доходів фізичних осіб (жоден з працівників не отримує податкову пільгу)	661	641	17901,48
19. Виплачено заробітну плату працівникам	661	311	101441,72
20. Нарахована амортизація виробничого обладнання	91	131	9560,00
21. Надійшла на склад продукція	26	23	47470,00
22. Відображено доход від реалізації готової продукції покупцеві на умовах наступної оплати	361	701	24000,00
23. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ, які виникли при реалізації готової продукції покупцеві на умовах наступної оплати	641	701	4000,00
24. Списано собівартість реалізованої продукції	901	26	17800,00
25. Одержано оплату від покупця за продукцію	311	361	24000,00
26. Погашено довгостроковий кредит банку	601	311	20000,00
27. Отримано поточний кредит банку	311	601	100000,00
28. Списано на фінансовий результат загальновиробничі витрати	791	91	66669,40
29. Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	791	92	59149,48

Продовження таблиці 4.3

1	2	3	4
30. Списано на фінансовий результат збутові витрати	791	93	25437,36
31. Списано на фінансовий результат доходи від реалізації	701	791	28000,00
32. Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої продукції	79	901	17800,00
33. Сформовано фінансовий результат	442	79	141056,24

Індивідуальні вихідні дані для таблиць 4.1-4.3 студенти визначають на підставі базових наступним чином: суми вартості видів активів і пасивів з таблиць 4.1, 4.2 та суми за господарськими операціями з таблиці 4.3 перераховуються за моделлю:

$$P_{\text{інд}} = P_{\text{баз}} \times (1 + NN/100), \quad (4.1)$$

де $P_{\text{інд}}$ – значення показника за індивідуальним варіантом;
 $P_{\text{баз}}$ – значення відповідного показника за базовим варіантом;
 NN – номер варіанта.

4.3. Стислі методичні вказівки до виконання контрольної роботи

При виконанні контрольної роботи з дисципліни «Аудит» передбачається вирішення наступних завдань:

1. Проведення експрес-аудит балансу підприємства

При попередньому обстеженні підприємства, перед проведенням аудиту, аудитором проводиться експрес-аудит балансу підприємства.

Проведення експрес-аудиту балансу дозволяє оперативно отримати інформацію про фінансовий стан підприємства та встановити достовірність відображення в балансі даних про фінансово-господарські операції. Його результати використовуються для оцінки тенденцій структури та зміни майнового стану підприємства. А загальне уявлення про статті балансу, їх

зміни за період перевірки дають можливість акцентувати увагу аудитора на важливих та проблемних питаннях аудиту. Крім того, проведення експрес-аудиту балансу дає можливість аудитору не тільки висловити свою думку щодо фінансового стану підприємства, а й щодо можливості його покращання. Для цього вивчаються та зіставляються підсумки балансу на початок і кінець звітного періоду, а при значних відхиленнях з'ясовують, за рахунок яких статей відбулись ці відхилення. При цьому, звертається увага на зміни в структурі балансу як по активах, так і по джерелах їх формування й зобов'язаннях.

Згідно з пунктом 3 першого розділу Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі НП(С)БО № 1 [4]), баланс (звіт про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Підсумок активу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу, тобто сумі по пасиву балансу.

На підставі вихідних даних таблиць 4.1, 4.2 слід перевірити, чи відповідає назва, угруповання і зміст статей (тобто елементів фінансового звіту) критеріям НП(С)БО. Згідно з ними, в активі статті об'єднанні у три розділи, в пасиві – у чотири розділи (див. таблицю 4.4). Згортання статей активу та зобов'язань не допускається, окрім випадків, передбачених відповідними стандартами.

Після змістовної та арифметичної перевірки правильності сум за розділами активу і пасиву, а також підсумків активу і пасиву, на підставі перевіреної форми №1 та діючих методик, що наведені в списку рекомендованої літератури, з обґрунтуванням їх вибору, виконуються розрахунки та аналізуються структури активу і пасиву бухгалтерського балансу, тобто визначаються питома вага кожної статті в загальній сумі активу та пасиву і зміни в структурі балансу.

Результати розрахунків узагальнюються в аналітичній таблиці, шапка якої наведена в таблиці 4.5.

Далі аналізується динаміка засобів та джерел їх надходження, розраховуються темпи зростання, абсолютне та відносне відхилення. Результати узагальнюються складанням аналітичної таблиці, шапка якої наведена в таблиці 4.6, перевіряється правильність розрахунків та усунення помилок, якщо вони були.

Таблиця 4.4

Склад статей активу і пасиву балансу згідно з НП(С)БО 1 [4]

Баланс (форма №1)	
Актив	Пасив
1	2
I Необоротні активи (рахунки 10-19)	I Власний капітал (рахунки 40-46)
II Оборотні активи (рахунки 20-39)	II Довгострокові зобов'язання і забезпечення (рахунки 47-55)
III Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (рахунок 286)	III Поточні зобов'язання і забезпечення (рахунки 60-69)
	IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (рахунок 680)
Актив = Власний капітал + Зобов'язання	
Актив = Пасив	

Таблиця 4.5

Вертикальний аналіз балансу підприємства

Стаття активу/пасиву	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення (±) за структурою, %
	тис.грн	%	тис.грн	%	
1	2	3	4	5	6

Таблиця 4.6

Горизонтальний аналіз балансу підприємства

Стаття активу/пасиву	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення, ±		Темпи росту, %
			абсолютне, тис.грн	від-носне, %	
1	3	4	5	6	7

На підставі оцінки стану та зміни структури в динаміці виявляються проблемні статті балансу суб'єкта господарювання, які підлягають детальному вивченню у поглибленому аудиті.

Для аудиторської оцінки ліквідності балансу доцільно скласти так званий ліквідний баланс. Аудиторська оцінка, зроблена на підставі ліквідного балансу, що відображає реальну вартість майна суб'єкта господарювання, дозволяє виявити потенційні можливості клієнта.

Пропонується провести перегрупування статей балансу в нову форму, яка допомагає досить швидко оцінити платоспроможність підприємства і ліквідність балансу.

У ліквідному балансі збережена та ж структура, що і в звітному (в лівій частині активи – засоби виробництва, а в правій – джерела фінансування). Різниця лише в тому, що активи балансу групуються по рівню їх ліквідності, а зобов'язання – по мірі терміновості їх виконання. Форма ліквідного балансу наведена в таблиці 4.7.

Таблиця 4.7

Ліквідний баланс

Актив	Пасив
<p>1. Швидколіквідні цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - грошові кошти; - короткострокові фінансові вкладення <p>2. Активи середньої терміновості реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрахунки з дебіторами; - інші оборотні активи <p>3. Активи повільної терміновості реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - запаси; - готова продукція; - товари <p>4. Активи тривалої терміновості реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - залишкова вартість основних коштів; - капітальні вкладення; - нематеріальні активи; - довгострокові фінансові вкладення 	<p>1. Пасиви короткострокові:</p> <ul style="list-style-type: none"> - короткострокові кредити банків і інші позикові кошти; <p>2. Пасиви середньої терміновості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрахунки з кредиторами; - інші короткострокові пасиви <p>3. Пасиви довгострокові:</p> <ul style="list-style-type: none"> - довгострокові кредити банків і інші позикові кошти <p>4. Пасиви постійні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - додатковий вкладений капітал; - резервний капітал; - нерозподілений прибуток та ін.

Як видно з таблиці 4.7, аналітичне угруповання показників активу у ліквідному балансі виконується в такій послідовності: швидко ліквідні (грошові кошти: у касі, на розрахунковому рахунку, на валютному рахунку, інші обігові активи); активи середньої терміновості реалізації (відвантажені товари, термін сплати за які не настав; розрахунки з бюджетом, дебіторами, інші обігові активи); активи повільної терміновості реалізації (виробничі запаси, готова продукція, малоцінні швидкозношувальні предмети, незавершене виробництво); важкореалізуємі активи тривалої терміновості реалізації або неліквідні (залишкова вартість основних засобів, довгострокові фінансові вкладення, нематеріальні активи, інші поза оборотні активи).

Угруповання показників пасиву у ліквідному балансі виконується у такій послідовності: термінові (розрахунки з кредиторами, з бюджетом, зі страхування, з оплата праці робітників, інші залучені засоби); короткострокові (короткострокові кредити банків; за товари, роботи та послуги, строк оплати з яких не наступив); пасиви середньої терміновості (розрахунки з кредиторами середньострокові); довгострокові пасиви (довгострокові кредити банків, інші залучені засоби); постійні пасиви (резервний капітал, статутний капітал, нерозподілений прибуток та ін.).

Друга особливість ліквідного балансу полягає в тому, що звітний баланс звільняється від ряду статей бухгалтерського обліку:

- від регулюючих рахунків (таких як 131 «Знос основних засобів», 132 «Знос МШП», 28 «Товари», 441 «Нерозподілений прибуток»);
- від активно-пасивних рахунків, підсумкове значення яких відображене одночасно по активу і пасиву.

У побудованому ліквідному балансі по даних рахунках запис проводиться з урахуванням їх різниць, а отриманий результат записується в ліву або праву частину балансу, в залежності від знака.

Таким чином, отриманий ліквідний баланс відображає істинну вартість майна без порушень структури самого балансу, що дозволяє більш точно оцінити потенційні можливості підприємства.

Доцільно ліквідний баланс та результати його аналітичної оцінки (структури, динаміки) надати в аналітичній таблиці. На підставі наведених в ній даних зробити висновки щодо реальності вартості майна, що знаходиться в розпорядженні суб'єкта господарювання, його складових і структури. Слід вказати питому вагу мобільних (оборотних) і іммобілізованих (позаоборотних)

засобів у складі майна.

Оцінка джерел формування майна надається по складу і структурі пасиву балансу; особливу увагу слід приділити структурі позикових засобів.

Після перевірки аналітичних розрахунків треба зробити висновки, з яких джерел надходили нові основні засоби та в які активи вони були вкладені. Доцільними є співвідношення 40% основних і 60% оборотних засобів; 50% і 50% – співвідношення власного і позиченого капіталу [23].

Завершується експрес-аудит балансу характеристикою особливостей балансу конкретного суб'єкта господарювання та виявлення проблемних статей балансу на підставі оцінки динаміки вартості та структури майна суб'єкта господарювання та джерел його надходження.

2. Перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку на підприємстві

Наступним етапом проведення аудиту є перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. З цією метою необхідно перевірити правильність складання журналу господарських операцій за грудень 20__ року, що наведений в таблиці 4.2. Для цього необхідно визначити, чи коректно складені бухгалтерські проведення та чи вірно визначені суми за всіма господарськими операціями, що відбулися на підприємстві протягом зазначеного періоду. Виявлені в журналі господарських операцій за грудень 20__ року помилки обов'язково необхідно перелічити, пояснити, в чому полягала неправильність бухгалтерських проведеннь або неточність при визначенні сум господарських операцій. Крім того, необхідно вказати, на які статті балансу виявлені помилки оказують вплив, і як суттєво це може вплинути на загальні висновки щодо достовірності звітнього документа (балансу). При цьому граничним рівнем суттєвості помилки фінансової звітності слід вважати величину, що дорівнює 2 % валюти балансу.

Наприкінці роботи слід сформулювати загальні висновки, в яких висловити думку аудитора щодо ведення бухгалтерського обліку на підприємстві враховуючи проведені процедури.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	4
2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	5
3. РОБОЧА ПРОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО ТЕМАХ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
4. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....	21

Підписано до друку 10.02.2015. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 2,0. Умов. друк. арк. 1,97. Тираж 100 пр. Замовлення № 53.

Національна металургійна академія України
49600, м. Дніпропетровськ-5, пр. Гагаріна 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ